

SECTION 6. GARDENING AND PARKS

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-518-1-13>

TYPES OF GREEN COMPOSITIONS IN THERAPEUTIC LANDSCAPE AREAS

ВИДИ ЗЕЛЕНИХ КОМПОЗИЦІЙ У ТЕРАПЕВТИЧНИХ ЛАНДШАФТНИХ ПРОСТОРАХ

Movchan V. O.

*Candidate of Biological Sciences,
Associate Professor,
Director of the Institute of Biomedical
Technologies
Higher Education Institution
«Open International University
of Human Development 'Ukraine'»
Kyiv, Ukraine*

Мовчан В. О.

*кандидат біологічних наук, доцент,
директор Інституту біомедичних
технологій
Заклад вищої освіти «Відкритий
міжнародний університет розвитку
людини «Україна»
м. Київ, Україна*

Zinchuk N. A.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Higher Education Institution «Open
International University of Human
Development 'Ukraine'»
Kyiv, Ukraine*

Зінчук Н. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Заклад вищої освіти «Відкритий
міжнародний університет розвитку
людини «Україна»
м. Київ, Україна*

Одним із напрямів професійної діяльності у садово-парковому господарстві є благоустрій та створення зелених ландшафтних композицій з метою покращення фізичного або ментального самопочуття користувачів. Такі простори все частіше з'являються на територіях лікарень, реабілітаційних центрів, поліклінік, санаторіїв, закладів освіти тощо. Вони забезпечують психічне розвантаження, відпочинок, взаємодію з природою, і значно покращують ефект лікування. На це безпосередньо вказують і положення Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України, де однією умов є «забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини» [1].

Без рослин такого ефекту досягнути неможливо. Але підбір та правила їх посадки – також вкрай важливе питання компетенції фахівців із садово-паркового господарства. Рослинні композиції

повинні бути обґрунтовані за кліматичними та мікрокліматичними умовами даної території – має бути врахована зона морозостійкості, перепади рельєфу та (за наявності) орієнтація схилів, кількість опадів за рік, вітрове навантаження, умови інсоляції. Крім того, мають бути враховані наявні ґрунтові умови – агрофізика ґрунту, повітропроникність, рівень кислотності, наявність та структура гумусу, достатня кількість макро- та мікроелементів, активність мікроорганізмів тощо. В межах кожної зеленої композиції (всередині або поруч) облаштовується відповідна функціональна зона з терапевтичним ефектом.

Ми пропонуємо наступні види зелених композицій у терапевтичних просторах.

Гай – це масиви на території від 0,25 га, максимально схожі на лісові, з одновидовими рослинами і приблизно одного віку посадки. На обмежених просторах краще висаджувати дерева з колоновидною або овальною формою крони, на штабмі, з метою зорової орієнтації користувачів або персоналу закладу.

Рядова посадка. Посадка дерев може бути виконана за прямокутною або шахматною схемою. Крони дерев можуть бути зімкнені або відкриті, в залежності від функціонального призначення. Рядові посадки можуть бути частиною композиції разом із квітковим оформленням або газоном.

Алейна посадка. Це посадка рослин у два ряди, між якими передбачається стежка для проходу пішоходів або проїзду техніки для механізованого догляду за рослинами. Рослини у посадках одного виду, однакової висоти та віку. На обмежених територіях перетину вулиць віддають перевагу деревам з колоновидною або овальною формою крони.

Масив у природному стилі. Довільне розміщення дерев та чагарників у зеленій композиції. За умов використання дерев з розлогою кроною чагарники підбираються із врахуванням інсоляційних умов. У композиції мають бути присутні акцентні рослини на кожен пору року.

Солітер – поодинокі висадки акцентних дерев, чагарників або високорослих трав'янистих рослин. При виборі асортименту віддають перевагу зеленим насадженням із максимальною користю з точки зору містобудівної та екологічної функції.

Боскет – щільні масиви дерев та чагарників, які формуються під суцільні зелені стіни або арочні елементи. Відбираються рослини на штабмі, які формуються зімкненими кронами у суцільну вертикальну або горизонтальну поверхню. Якщо площа дозволяє, можна за допомогою боскетів облаштувати «зелені кабінети», де рослини

розташовуються по периметру, а всередині утворюється площа для дозвілля.

Живопліт. Рядові посадки чагарників у вигляді прямих або витких смуг. Листопадні живоплоти мають більше декоративне призначення за рахунок забарвлення листя або гілок, тривалості квітучання. Хвойні живоплоти – вічнозелені, і у всі пори року повноцінно виконують функції зелених насаджень.

Монопосадки – це посадка одновидових рослин не смугами, а довільними масивами. Це спрощує догляд за зеленими насадженнями, оскільки у композиції рослини одного виду однакові умови агротехніки та клімату.

Вертикальне озеленення ліанами. Зазвичай використовується як засіб декорування поверхонь за допомогою витких рослин. На території транспортних вузлів краще створювати опори у вигляді перголи або берсо, під якими користувачі при пересуванні стежками будуть захищені від надмірної сонячної радіації, пилу, газів, надмірного шуму та вібрацій.

Клумба – засаджена декоративними рослинами, переважно трав'янистими, площа у вигляді замкненої геометричної фігури. Розбивка таких композицій носить переважно естетичну функцію. При підборі багаторічних або однорічних рослин варто дотримуватись правил колористики.

Рабатка – прямокутна зелена композиція з трав'янистих рослин у вигляді вузької смуги вздовж стежки. Переважно естетична функція.

Арабеска – квітуча композиція у вигляді орнаменту з геометричних або вільних фігур, поєднання ліній та візерунків. Візуально сприймається як різнокольоровий килим. Для кращої можливості споглядання варто використовувати на поверхнях схилів.

Міксбордер – складна зелена композиція, у склад якої входить більше трьох видів рослин, як утворюють різні за висотою яруси. Рослини у міксбордер підбираються за ознакою різного періоду квітучання з метою безперервної декоративності протягом року.

Модульний квітник. Різновид арабески, де у шахматному порядку висаджуються різні за кольоровою палітрою, а іноді і висотою трав'янисті рослини. У вулично-дорожній мережі краще виглядають на вертикальних поверхнях поворотних з'їздів.

Квітковий бордюр – смуга трав'янистих декоративних рослин вздовж тротуару або пішохідних стежок. Візуально розмежовують поверхні мощення та зелених зон. Можна поєднувати із живоплотами як багатоярусну посадку.

Партер – відкрита горизонтальна площа, засаджена квітами та / або газоном у вигляді певного орнаменту, часто за прийомом симетрії.

На перетинах міських магістралей краще виглядають на вертикальних поверхнях з'їздів.

Ґрунтопокривне озеленення – озеленення горизонтальних та вертикальних поверхонь ґрунтопокривними рослинами, крім традиційних газонних трав. Відбираються посухостійкі рослини, здатні протягом короткого періоду утворити суцільний килим. Не потребують частого скошування та ретельного догляду. Не допускають перегріву ґрунтового покриву та утримують вологу.

Газон звичайний. Традиційний елемент міського озеленення, що складається із травосуміші газонних трав, переважно злаків, які підлягають періодичному скошуванню, поливу та проріджуванню.

Природні луки – сучасний засіб озеленення громадських просторів за допомогою багаторічних та однорічних трав'янистих рослин з метою покращення біорізноманіття у містах, привабливості комах, регулювання температури та вологості ґрунтового покриву. Потребує мінімального догляду.

Мавританський газон. Використовують високі трав'янисті рослини з переважно квітухими у різні строки видами з метою отримання естетичної насолоди, покращення біорізноманіття у містах, привабливості комах, регулювання температури та вологості ґрунтового покриву.

Контейнерне озеленення. Використовується як виключення, за відсутності можливостей озеленення рослинами відкритого ґрунту. Може бути постійним елементом озеленення терапевтичних просторів, і може носити сезонний характер (однорічні рослини, рослини не нашої кліматичної зони з наступним зберіганням у теплицях у холодні пори року).

Таким чином, при облаштуванні терапевтичних ландшафтних композицій варто зважати на площу ділянки, сценарії використання окремих зон, зовнішній вигляд та функціональність зелених композицій у всі сезони, декоративність та естетику поєднання рослин. Бажано, щоб такі рослинні композиції включали у користувача всі органи чуття, тоді позитивний ефект впливу на самопочуття буде тривалішим.

Література:

1. Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України «Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України» від 10 квітня 2006 р. №105. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-06#Text> (дата звернення 19.12.2024 р.).